

Jaarverslag 2016

Inhoudsopgave

1.	Verenigingszaken	3
1.1	Organisatie	3
1.2	Financieel jaarverslag	6
2.	Kennisvermeerdering	8
3.	Voorlichting	11
4.	Vleermuisbescherming	13
5.	Winterverblijfplaatsen	15
6.	Kolonietellingen	18
7.	Zolderonderzoek	19
8.	Project vleermuiskasten	20
9.	Afhandeling vleermuis meldingen	26

1. Verenigingszaken

1.1 Organisatie

Leden Frans

Het aantal leden is in 2016 per saldo met 3 afgenomen tot 151 op 31 december. Evenals vorig jaar is er 1 donateur.

Bestuur

De bestuurssamenstelling was op 31 december 2016 als volgt:

- Nicole de Rooter, voorzitter
- Frans Bosch, penningmeester
- Annemieke Ouwehand, secretaris
- Tjeerd Kooij, lid
- Reinoud Raaijmakers, lid

Regiostructuur

Ter bevordering van de onderlinge contacten en ter ontlasting van het bestuur is een regiostructuur ontwikkeld, waarbij Gelderland was opgedeeld in 16 regio's. In 2016 moesten 6 regio's het helaas nog steeds zonder regiocoördinator stellen. De mate waarin activiteiten in de regio's worden aangeboden (waaraan overigens ook niet-leden kunnen deelnemen) verschilt sterk per regio. Regiocoördinatoren worden aangemoedigd om verslagjes van hun activiteiten te publiceren in de ledenbrief.

Algemene Ledenvergadering

De jaarlijkse Algemene Ledenvergadering (ALV) is bij uitstek het moment waarop de leden elkaar ontmoeten, nieuws en ervaringen uitwisselen en de ontwikkelingen binnen de vereniging worden besproken. In 2016 werd de ALV gehouden op 30 maart in Molenplaats te Arnhem. De ALV werd door 15 leden geheel of gedeeltelijk bijgewoond. Van verschillende leden was bericht van verhindering ontvangen.

Het eerste deel van de vergadering werd traditioneel besteed aan de organisatorische zaken binnen de vereniging zoals bestuursverkiezingen, het jaarverslag, het financieel jaarverslag en de begroting.

De leden en donateurs ontvangen het jaarverslag in digitale vorm per e-mail. Relaties van VleGel (waaronder de contactpersonen van natuurorganisaties en alle Gelderse gemeenten), ontvangen een e-mail waarin wordt aangegeven dat het jaarverslag vanaf dat moment kan worden gedownload van de website.

Tijdens het tweede deel werden verder de volgende presentaties gegeven:

- NEM- autovleren (Eric Jansen)
Eric Jansen vraagt namens de Zoogdiervereniging onze aandacht voor het autovleren met een batlogger. Ze zijn namelijk nog op zoek naar vrijwilligers in Gelderland (met name de regio's Arnhem, IJsselvallei (Dieren) en de Achterhoek. De ZV kan 5 teams per jaar opleiden en voorzien van een batlogger. De teams moeten bestaan uit ongeveer 5 personen en rijden 2-3 routes per jaar, die ze 2 keer rijden. Deze autovleer-trajecten zijn in Gelderland met name gericht op de Laatvlieger en de Rosse vleermuis. Wil je hieraan meedoen, geef je dan met je team op bij de Zoogdiervereniging.
- Eerste resultaten wintertellingen 2015/2016(Gerhard Glas)
De belangrijkste resultaten van de wintertelling waren:
 - Er zijn 4 nieuwe objecten geteld.
 - In het totaal zijn er 4448 vleermuizen geteld in 205 objecten
 - Er is dit jaar weer een Vale Vleermuis in Baak waargenomen, voor de vijfde keer.

- De gechipte Meervleermuis (vrouwje) uit het Dijkgatbos is ook dit jaar weer teruggevonden op de Hoge Veluwe.

De overige resultaten zijn terug te vinden in het ledengedeelte van de website.

Interne communicatie

De communicatie met de leden vindt verder plaats via de volgende kanalen:

- Ledenbrieven. In 2016 zijn 3 ledenbrieven verzonden. Normaliter zijn dat er ongeveer 4.
- E-mail. Voor dringende tussentijdse berichten zijn via groepsverzending aan alle leden e-mails verzonden.

Website

De website van VleGel met als URL www.vlegel.org geeft aan belangstellenden informatie over de vereniging en haar activiteiten. Op de website is altijd actuele informatie over de geplande activiteiten te vinden, alsmede foto's van reeds uitgevoerde activiteiten. Er is ook een besloten deel dat alleen voor de leden toegankelijk is via een inlogprocedure. In dit deel kunnen onder andere alle belangrijke documenten van de vereniging worden gedownload, zoals de actuele ledenlijst.

Gemeentegidsen

De contactgegevens van VleGel zijn ook te vinden in de gemeentegidsen, die inmiddels grotendeels digitaal zijn. De opzet is dat zoveel mogelijk de contactgegevens worden opgenomen van een lid dat in de desbetreffende gemeente woont. Zijn in een gemeente geen leden woonachtig dan worden de contactgegevens van de desbetreffende regiocoördinator opgenomen. Is die er ook niet dan worden de contactgegevens van het secretariaat opgenomen. Met de uitgevers van de gemeentegidsen is afgesproken dat de controle op de actualiteit van de gegevens door het secretariaat wordt gedaan.

Vleermuis.net

Dé website in Nederland op het gebied van vleermuizen is vleermuis.net. Op deze website heeft VleGel een eigen pagina (Werkgroepen > Vleermuiswerkgroep Gelderland).

Externe contacten

Vleermuiswerkgroep Gelderland onderhoudt met de volgende organisaties contacten:

- Zoogdiervereniging. VleGel is een zelfstandige vereniging en geen werkgroep van de Zoogdiervereniging zoals dat in sommige andere provincies wel het geval is. Daar zijn zoogdierwerkgroepen die zich ook met vleermuizen bezig houden. In 2016 is er contact geweest onder andere via de ALV en het jubileum.
- Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN). De VLEN is vooral bekend van de website vleermuis.net, het jaarlijkse VLEN-congres en de Nacht van de Vleermuis. In 2016 was er geen gestructureerd overleg tussen vleermuis-/zoogdierwerkgroepen in VLEN-verband.
- Stichting Landschapsbeheer Gelderland. Met SLG wordt samengewerkt ten aanzien van het afhandelen van vleermuismeldingen. Ook dit jaar is er weer een cursus voor vleermuisafhandeling georganiseerd.
- Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Stichting Het Geldersch Landschap / De Geldersche Kasteelen. Contacten met deze terreinbeherende organisaties vonden met name lokaal plaats en betroffen in de meeste gevallen de uitvoering van wintertellingen en het beheer van de winterobjecten.
- Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA). De NVWA beheert het meldpunt voor bijtincidenten met vleermuizen. De NVWA kan aan VleGel nadere informatie vragen over bepaalde meldingen en verder is er overleg bij geconstateerde rabiësgevallen. VleGel ontvangt de kwartaalrapporten van op rabiës onderzochte dieren.
- Gelderse Natuur en Milieufederatie (GNMF). Vleermuiswerkgroep Gelderland is als organisatie lid van de GNMF. Aan beide ledenvergaderingen van de GNMF (in april en november) is deelgenomen. Via dit lidmaatschap zijn ook twee andere bijeenkomsten bijgewoond, namelijk het 'Oogstfeest' van de zes grote groene organisaties in Gelderland (september) en een avond over de Natuurvisie Gelderland.

land van de provincie (november) . Naast een inhoudelijk gedeelte bieden deze bijeenkomsten ook gelegenheid om te netwerken.

Op lokaal niveau wordt uiteraard met een veelheid aan organisaties contacten onderhouden zoals met gemeenten, dierenasiels, dierenartsen, dierenambulances, IVN, KNNV, groenforums, en dergelijke.

1.2 Financieel jaarverslag

Omschrijving	Resultaten 2016	Begroting 2016	Resultaten 2015
INKOMSTEN (in €)			
Contributies	1.497,50	1.550,00	1.550,00
Overige algemene inkomsten	106,88	10,00	10,00
Voorlichting	80,00	200,00	138,24
Workshops	50,00	0,00	0,00
VleGel-weekend	0,00	240,00	0,00
Onderzoek	240,00	240,00	240,00
Overige activiteiten	250,00	250,00	650,00
Totaal	2.224,38	2.490,00	2.588,24
UITGAVEN (in €)			
Organisatiekosten	1310,12	400,00	223,77
Jaarvergadering en jaarver- slag	158,00	150,00	119,37
Overige algemene uitgaven	50,00	50,00	50,00
Materiaalkosten	0,00	100,00	0,00
Voorlichting	0,00	150,00	599,38
Workshops	102,50	150,00	117,18
VleGel-weekend	225,49	240,00	224,07
Onderzoek	10,98	100,00	
Overige activiteiten	23,76	1.400,00	
Reservering mistnetten			
Totaal	1.918,65	2.740,00	1.343,77
Overschot (+) of tekort (-)	305,73	-250,00	1.244,47

Inkomsten

Overige algemene inkomsten: er is een donatie van €40 ontvangen voor de afhandeling van een melding.

Uitgaven

Organisatiekosten: hierin zijn de kosten van de jubileumviering meegenomen.

Overige activiteiten: het begrote bedrag is niet uitgegeven, omdat het educatieve project niet doorgaat. Een donatie uit 2015 kon ook niet uitgegeven worden. Er is wel een verbetering aan een vleermuiskelder in Arnhem uitgevoerd, maar de gemeente heeft de kosten voor haar rekening genomen.

BALANS PER 31 DECEMBER 2015

ACTIVA			PASSIVA		
	31-12-16	31-12-15		31-12-16	31-12-15
NL70INGB0001995893	2.242,45	1.987,60	Vrij kapitaal	9.063,83	8.758,15
Rentemeerrekening	8.221,43	8.170,55	Algemene reserve	500,00	500,00
Overlopende activa	0,00	0,00	Reservering mistnetten	900,00	900,00
			Overlopende passiva	0,00	0,00
TOTAAL	10.463,83	10.158,15	TOTAAL	10.463,83	10.158,15

Toelichting

De financiële situatie van de vereniging is gezond te noemen.

Er is een reservering van €900 voor de vervanging van de mistnetten en een strategische reserve van €500 opgenomen in de balans.

Het kapitaal dat niet is vastgelegd voor reserveringen, is beschikbaar voor vrije besteding.

2. Kennisvermeerdering

Jaarlijks VleGel-weekend

Tijdens het eerste weekend van juni (3 t/m 6 juni) heeft het jaarlijkse VleGel-weekend plaatsgevonden. 17 personen hebben zich ingespannen zoveel mogelijk waarnemingen van vleermuizen te doen. Dit jaar waren we te gast bij Natuurmonumenten op Landgoed Oldenaller, tussen Putten en Nijkerk. Oldenaller is een prachtig landgoed met imposante lanen, oude & jonge bosopstanden, akkers & weiden, waterpartijen & beekjes, klinkerweggetjes, heide & houtsingels en een kasteel met bijbehorende bijgebouwen. NM-vrijwilliger en vlegellid Rob Nijman heeft ons prima wegwijs gemaakt en een hoop verteld over bekende verblijven uit het verleden. Op basis hiervan hebben we het gebied in 3 delen verdeeld en elk deel uitgekamd op mogelijkheden voor vleermuizen.

Op vrijdagavond-nacht is in kleine groepjes geïnventariseerd met de batdetector. Bij potentiële verblijfsplaatsen is op zaterdagmorgenvroeg gekeken naar zwermende dieren. Zaterdag in de loop van de morgen is gezocht naar mogelijkheden om op zaterdagnacht vangplekken in te richten. In de middag zijn een kerkzolder, het kasteel, het boswachtershuis en de luiken van verschillende andere woningen en boerderijen bezocht. Zaterdagavond zijn 4 vangplekken ingericht welke door minimaal 2 personen zijn bemand. Bij een aantal bomen en gebouwen zijn uitvliegende dieren geteld en later op de avond/nacht zijn nog waarnemingen gedaan met de batdetector. Het was een geslaagd weekeinde. Niet alleen zijn er nieuwe verblijfsplaatsen gevonden en oude herbevestigd, ook hebben we gezellig pizza gegeten en elkaar nader leren kennen.

Workshops en excursies

Ter bevordering van kennis en vaardigheden, werden in 2016 weer een aantal activiteiten georganiseerd. Ze werden allemaal geleid door ter zake deskundige leden van VleGel.

- Workshop geluiden voor beginners
Dit jaar werd deze workshop in augustus gehouden in Park Sonsbeek. Na een uurtje theorie is buiten het praktijkdeel afgerond. Er hebben 14 deelnemers aan meegedaan.
- Excursie naar winterverblijf Klein Heidekamp
Veel leden willen wel eens een winterverblijf bezoeken, maar de mogelijkheden daartoe zijn beperkt. Daarom organiseert VleGel elk jaar in de herfst een bezoek aan het grootste overwinteringsverblijf van Gelderland (ca 1.000 dieren). De kelders zijn dan inmiddels bevolkt door enkele tientallen dieren. Zij zijn dan nog niet in winterslaap, maar in gewone slaap en het beeld komt goed overeen met dat in de winter. Een tel-

inrichting registreert de in- en uitvliegende dieren. Ook in 2016 vond deze excursie plaats in september.

- Workshop herkenning winterslapende vleermuizen

Ook een jaarlijks terugkerende en druk bezochte workshop. Een must voor wintertellers, maar ook heel interessant voor niet-tellers, omdat het voor bepaalde soorten nog steeds erg lastig is om ze aan de hand van uiterlijke kenmerken te determineren. Dit jaar vond deze workshop plaats op 7 december, 23 leden hebben er aan deelgenomen.

Jubileum

In 2016 vierden wij ons 25 jarig jubileum. Een gezelschap van ruim 40 personen genoot van de verschillende lezingen. Onder andere is gesproken over een doorkijkje naar de toekomst, een terugblik op het verleden, vleermuiskasten, Liniewacht en vleermuisfotografie. Tevens zijn de banden tussen VleGel en gemeente Rheden, Provincie Gelderland en de Zoogdiervereniging aangehaald. De quiz aan het einde van de middag was een groot succes. Alle presentaties zijn inmiddels beschikbaar op de website.

Er worden ook voor en door de leden de leden in de regio's verschillende activiteiten georganiseerd. Hieronder volgt een kort overzicht:

Regio Arnhem: Van de ongeveer 25 leden in en om Arnhem heeft meer dan de helft deelgenomen aan één of meer activiteiten, zoals die besproken waren op de jaarlijkse startavond. Er is een bat-detector workshop voor beginners gehouden in Sonsbeek, ook een excursie gezamenlijk met het IVN op begraafplaats Moscowa en zelfs twee publieks-excursies in het kader van de Nacht van de Vleermuis (Sonsbeek en Elderveld). Een begin is gemaakt met herinventarisatie van de watervleermuis, voor het actualiseren van de gegevens van ruim tien jaar geleden. Een aantal locaties is bezocht voor kolonietellingen, maar in de meeste gevallen bleken er geen vleermuizen uit te vliegen. In Warnsborn zijn de vleermuiskasten voor het laatste jaar regelmatig gecontroleerd. Met Staatsbosbeheer werd een nieuw vleermuiskastenproject gestart in Park Lingezegen.

Regio IJsselstreek:

In de gemeenten Brummen en Rheden worden elk jaar 10 winterverblijven gecontroleerd door leden van deze regio. Dit jaar werden vier soorten vastgesteld (baardvleermuis, watervleermuis, gewone grootoor en franjestaart).

In juni hebben wij een kolonie laatvliegers geteld in Brummen. In 2015 kwamen we nog tot 14 uitvliegers maar in 2016 was er spouwmuurisolatie aangebracht in het huis waar de kolonie zat en waren de vleermuizen helaas verdwenen. In de zomer van 2016 werden weer vleermuizen gemonitord op de Empese- en Tondense Heide. Daarbij werd vooral geëxperimenteerd met nieuwe techniek en software.

Regio Noord-Veluwe:

In 2016 zijn er 7 tellingen gehouden bij een kolonie laatvliegers. De opzet tweeledig: meer te weten komen over het verschijnen van de dieren bij de kolonie en proberen vast te stellen hoeveel jonge dieren er uitvliegen.

De eerste dieren verschijnen ergens tussen 22 april en 13 mei bij de kolonie. Op mei vliegen er 78 dieren uit. Bij de laatste telling ervoor op 22 april vliegt er niet een vlemuis uit. Voor 22 april is ook een paar keer gekeken. Daarbij is 1 uitvliegende laatvlieger gezien en zijn er waarnemingen gedaan van dieren die van elders naar de kerk toe vliegen, maar er niet in gaan. Op 1 juni is het hoogste aantal geteld: 95. Op dat moment kijken ook de aanwezigen op de startavond Veluwe van SLG mee. Tot 15 juli blijven de aantallen hoog: meer dan 80. Daarna is de eerste telling pas op 12 augustus. Er vliegen nog maar 38 dieren uit. Daarbij vallen enkele dieren op door lang te aarzelen voor een uitvliegopening en door rond de kerk te blijven vliegen. Deze dieren worden gezien als juveniel. De volwassen dieren vliegen uit en verdwijnen direct in de omgeving. Waarschijnlijk valt er weinig te zeggen over de reproductie, doordat er al dieren verdwijnen terwijl de laatste juveniele dieren nog niet mee uitvliegen. Door meer waarnemingen te doen vanaf half juli hopen we hier nog meer zicht op te krijgen.

Hoewel de activiteiten nog steeds primair voor de eigen leden worden georganiseerd, zijn ze ook toegankelijk voor niet-leden, zodat ook zij kennis kunnen maken met de activiteiten van de vereniging. Hier werd ook dit jaar weer gebruik van gemaakt.

3. Voorlichting

De meeste voorlichtingsactiviteiten vinden plaats op verzoek, waarbij uiteraard jaarlijks terugkerende activiteiten zijn. Ze worden doorgaans uitgevoerd door in de buurt wonende leden zonder dat deze vanuit het bestuur worden aangestuurd. Wel zijn er vanuit de vereniging voorlichtingsmaterialen beschikbaar. Er worden verschillende voorlichtingsmethoden gebruikt, die desgewenst kunnen worden gecombineerd:

- Lezing
Als het gaat om een publiekslezing is het onderwerp de levenswijze van vleermuizen in het algemeen. Deze wordt geïllustreerd met behulp van een film of een PowerPoint presentatie. Voor speciale groepen kan ook een lezing op maat worden verzorgd.
- Wandeling met de batdetector
Een wandeling met de batdetector is een openbaring voor wie dat nog nooit heeft meegemaakt. De deelnemers maken in de natuur kennis met verschillende soorten vleermuizen en hun ultrasone geluiden.
- Kraam
De kraam wordt geplaatst op evenementen met een "groen" karakter. Het geven van positieve informatie over vleermuizen (wegnemen van eventuele negatieve gevoelens) is een belangrijke doelstelling. Ook wordt voorlichting gegevens over de activiteiten van de vereniging. Na jaren niet meer te zijn ingezet is gebleken dat de materialen zijn verouderd. In 2014 heeft het vernieuwen van deze materialen doorgang gevonden. Zo zijn er bijvoorbeeld visitekaartjes met de contactgegevens van VleGel gemaakt.

Activiteitenoverzicht regiocoördinatoren

IJsselstreek: In de zomer werden vleermuisexcursies georganiseerd in Rheden en Eerbeek. Aan de excursies werd meegewerkt door leden van de regio IJsselstreek.

Veluwe-Randmeren: Op dinsdag 13 september en donderdag 15 september is voor twee groepen van 25 leerlingen van het Bataafs Lyceum uit Hengelo een presentatie gegeven over vleermuizen. Deze leerlingen waren op kamp in "de Heidewachter" te Otterlo. Omdat de groep te groot was heeft men besloten de groep in splitsen. Na de presentatie zijn de leerlingen en excursieleider het bos in gegaan. Beide avonden hebben we een aantal dwergvleermuizen zien vliegen en gehoord met de batdetector. Evenals vorig jaar was dit weer een geslaagde activiteit.

Op 6 september is op Oud Groevenbeek in Ermelo een avond excursie gegeven aan 30 belastingambtenaren. Zij waren in het conferentieoord "Dennenheul". De groep was bijzonder geïnteresseerd. De deelnemers kwamen vanuit het hele land.

Apeldoorn: Op 17 maart hebben John Mulder en Ruud Kaal een lezing gegeven in het krakers bolwerk Teuge. Onder dit gebouw tellen we al jaren de overwinterende vleermuizen en men vroeg of we voor deze groep hier wat meer over wilde vertellen.

Op 17 april heeft Ruud Kaal een gastles gegeven over vleermuizen voor groep 3 en 5 van de Montessori school Passe - Partout in Apeldoorn.

Op 19 mei heeft Ruud Kaal ook een gastles gegeven op de Democratische school De Vallei in Driel. Op beide scholen waren de leerlingen zeer enthousiast.

Op 23 april uitgave boek van de politieacademie, voorheen was dit een klein Seminarie. Hier heeft Ruud Kaal een stukje geschreven over de vleermuizen die daar voorkomen, waaronder de grootoren op zolder en het winterverblijf in de kruipruimte van de kapel.

Op 19 mei hebben Ruud Kaal en Jan Mannak een lezing gegeven voor de medewerkers van de Dierenambulance Deventer.

Op 6 oktober heeft Ruud Kaal een lezing gegeven voor de veteranen van de Dienst Vastgoed Defensie.

Op 10 november hebben Jan Mannak en Ruud Kaal een lezing gegeven voor de medewerkers van de Dierenambulance Zwolle.

Nacht van de vleermuis

In het **laatste** weekend van augustus wordt in heel Europa aandacht besteed aan vleermuizen tijdens de European Bat Night. In Nederland worden de activiteiten gecoördineerd en gefaciliteerd door de Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN).

Vleermuismuseum

In Neede bevindt zich het officiële Nederlandse vleermuismuseum. Helaas heeft het stichtingsbestuur van de Stichting Vleermuizendorp Neede in oktober 2014 het besluit moeten nemen de expositie te sluiten in verband met vernielingen van de tentoongestelde materialen. De expositie blijft toegankelijk voor excursies op aanvraag.

Vleermuizen in de Stad

Vleermuizenindestad.nl is een website die alle informatie over het omgaan met vleermuizen in de stad bundelt. De initiatiefgroep houdt elk jaar een symposium over dit onderwerp.

Voorlichting vanuit het secretariaat

Ook in 2016 is VleGel weer vele malen benaderd met vragen over vleermuizen. Over de leefwijze van vleermuizen, hulp bij een spreekbeurt, vragen m.b.t. ecologisch onderzoek, verzoeken om inventarisatiegegevens, hulp bij mitigerende of compenserende maatregelen, vragen van journalisten, van studenten, e.d. Alle vragenstellers zijn zo goed mogelijk geholpen of doorverwezen.

4. Vleermuisbescherming

Vleermuisbescherming is een belangrijke doelstelling van de vereniging. VleGel wordt geregeld benaderd door mensen die zich zorgen maken over vleermuizen in verband met geplande ruimtelijke ingrepen. Overigens speelt vaak ook eigenbelang een rol. Daarnaast kunnen leden zelf stuiten op mogelijk negatieve effecten van ruimtelijke ingrepen. Door in gesprek te gaan met de initiatiefnemers of vergunningverlenende instanties te informeren wordt getracht de negatieve effecten te voorkomen. Eventueel worden de vleermuisactiviteiten ter plaatse bekeken met een batdetector. VleGel voert zelf echter geen ecologisch onderzoek uit, dat laten wij graag over aan de ecologische adviesbureaus. Als VleGel hiervoor wordt benaderd wordt verwezen naar de website waar een lijst kan worden gedownload met ecologische adviesbureaus in Gelderland die ook vleermuisonderzoek aanbieden. Indien nodig worden zienswijzen of bezwaarschriften ingediend (altijd via het bestuur).

In het afgelopen jaar hebben leden en/of het bestuur bemoeienis gehad met de volgende beschermingsactiviteiten:

- **Arnhem:** Deelgenomen werd aan overleg met de gemeente en ProRail over voorgenomen kapactiviteiten op het spoortalud in verband met veiligheid op het spoor. Toegelicht is het belang van het spoortalud voor dwergvleermuizen als jachtgebied en vliegrouete en het sterke vermoeden op grond van vondsten dat het talud voor watervleermuizen dient als verbindingroute door de stad heen tussen Sonsbeek en buitengebieden als Meinerswijk en IJsseluitwaerden. Toegezegd werd het kapplan nog eens kritisch door te nemen om waar mogelijk meer opgaand groen te laten staan en eventueel stukken waar kaalkap noodzakelijk is weer bij te planten.
- **Epe:** Voor de aanpassing van de Heerderweg N792 moeten ruim 700 bomen gekapt worden. Dat vinden veel Epenaren te veel van het goede. Van een van de bomen langs de weg is bekend dat er een groep rosse vleermuizen in verblijft. Dit is aan de gemeente en provincie doorgegeven. De opgerichte actiegroep voor het behoud van de bomen heeft gebruik gemaakt van onze kennis van vleermuizen. Er zijn diverse vleermuizen door een melding tijdelijk opgevangen. Doorgaans verkeren de dieren in een slechte conditie en kunnen zij niet meer vrij gelaten worden.
- **Veluwe-Randmeren:** Gebruik in 2016 van broed- en slaapkasten in de voorzieningenmuur op bouwlocatie Garderenseweg/Da Costastraat in Putten. De Woningstichting Putten heeft in 2015-2016 26 woningen uit de jaren '40 op het terrein Garderenseweg/Da Costastraat (Amersfoort coördinaten X:170.277,4; Y:474.282) afgebroken en vervangen door 36 moderne woningen. Conform de nationale en internationale regelgeving is, voordat met de afbraak begonnen is onderzoek gedaan naar het eventuele voorkomen van beschermde planten- en diersoorten. Dit onderzoek is uitgevoerd door ecologen van Regelink Ecologie & Landschap. (Hout, M van der, 2013) Uit dit onderzoek bleek dat er twee zomer-verblijfplaatsen en vier paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis, vier nestlocaties van de gierzwaluw en drie nestlocaties van de huismus aanwezig waren in de woningen die zouden worden afgebroken. Voorafgaand aan de sloop van de huizen zijn de gebouwen ongeschikt gemaakt als verblijfplaats voor de drie genoemde soorten, om de dieren te dwingen een andere verblijfplaats te zoeken. Om de vleermuizen te verdrijven zijn bijvoorbeeld gaten van ongeveer 50 x 50 cm. in de buitenmuren gemaakt, waardoor het in de spouw ging tochten en de spouw ongeschikt werd voor vleermuizen. Bovendien werden gevelbetimmeringen en dakpannen verwijderd om de daaronder gelegen nest- en schuilplaatsen ongeschikt te maken voor gebruik. Deze werkzaamheden vonden plaats in de periode waarin de bovengenoemde soorten het minst kwetsbaar zijn, namelijk in de periode van 1 oktober tot 1 november 2015. Om de drie soorten vervangende verblijfplaatsen aan te bieden is er een voorzieningenmuur in het plangebied gebouwd met 24 nesten voor gierzwaluwen, 18 voor huismussen en 22 verblijfplaatsen voor vleermuizen. Om de kans te vergro-

ten dat de gierzwaluwen de nieuwe nesten zo snel mogelijk zouden ontdekken is op het dak van de muur een zonnecel met MP3-speler geplaatst, die in het voorjaar van 2016 regelmatig de lokroep van gierzwaluwen liet horen. Twee personen zijn op 26 mei, 22 juli en 27 september 2016 bij de muur geweest om te controleren of vleermuizen gebruik maakten van de schuilplaatsen. Op 22 juli en 27 september 2016 hebben we m.b.v. een ladder en een lampje en spiegel alle schuilplaatsen onderzocht op aanwezigheid van vleermuizen of aanwijzingen van gebruik ervan (keutels, poepsporen). Op 27 september zijn bij vier vleermuiskasten keutels aangetroffen.

Controle voorzieningenmuur.

5. Winterverblijfplaatsen

Tellingen vleermuizen in winterkwartieren winter 2015/2016.

Het was alweer geen echte winter. Wel was er in december, kort vóór de telperiode een week met vorst en ook januari kende één winterse week. Daar tussendoor kunnen best vleermuisbewegingen hebben plaatsgevonden maar veel voedsel was er niet te halen. Mogelijk konden de vleermuizen voorvoelen dat eind februari begin maart nog een periode met vorst zou volgen, in elk geval wezen de tellingen uit dat er aan het einde van de telperiode nog voldoende reden was om in winterslaap te blijven. Of tellingleiders wachten op lagere temperaturen om de tellingen uit te voeren of niet: het blijft een steekproef en het blijft altijd spannend wat je ditmaal zult aantreffen in de winterverblijven.

In totaal hebben 20 tellingleiders (vaak vergezeld door andere leden en/of terreinbeheerders) 259 objecten bezocht, waarvan er 6 voor het eerst (maar er waren geen in 2015 nieuw gebouwde). In 206 objecten werden één of meer winterslapende vleermuizen aangetroffen. Het ging hierbij in 46 objecten slechts om 1 of 2 vleermuizen. Overigens zijn de genoemde aantallen 'objecten' enigszins arbitrair, omdat dit her en der feitelijk meerdere afzonderlijke objecten betreft. Dit speelt vooral in de Nieuwe Hollandse Waterlinie met de vele afzonderlijke kazematten; daarvan zijn er tenminste 50 bezocht, maar deze zijn groepsgewijs als tien 'objecten' meegerekend. Maar ook elders betreft het soms feitelijk een locatie met meerdere afzonderlijke objecten (Apeldoorn, Nijmegen). Voor Zoogdiermonitoring zijn of worden deze 'ontclusterd' bij invoering in de databank.

De tellingen zijn uitgevoerd tussen half december en half februari. De gegevens zijn opgenomen in de databestanden van het deelproject vleermuiswintertellingen van het project Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). Enkele nieuwe verspreidingsgegevens zijn door koppeling van bestanden tevens opgenomen in de NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna). De tellingen leverden alles bij elkaar het volgende totaalresultaat:

Vleermuissoort	Aantal	%
Baardvleermuis	535	12
Brandts vleermuis	-	
Franjestaart	1120	25.2
Vale vleermuis	1	
Watervleermuis	2038	45.8
Meervleermuis	102	2.3
Dwergvleermuizen (spec)	65	1.4
Grootoorvleermuis (spec)	441	9.9
Ongedetermineerd	151	3.4
Totaal	4453	

Het totale aantal getelde dieren was ongeveer 250 hoger dan vorig jaar. Een grove correctie leert dat in de objecten die zowel in winter 2014-2015 als 2015-2016 zijn geteld, in totaal ongeveer 160 (iets minder dan 4%) vleermuizen meer zijn geteld. Opvallend was het herstel van de aantallen in de kelders op de Willem III te Apeldoorn en in Zilven na de terugval die hier vorig winter te zien was. Eveneens opvallend was dat, na jaren van teruggang, in Fort Everdingen sprake was van een toename en weer meer dan 100 dieren.

Het "saldo" van de tellingen is voor het overige toch vooral de resultante van kleinere positieve en negatieve verschillen per object vergeleken met de voorgaande winter. Tot de 'kleine succesjes' behoren de eerste vleermuizen in een in 2013 gebouwde vleermuiskeider bij Vorden en de eerste vleermuis in een voormalige waterkeider bij Bennekom. In andere objecten bleef na vele jaren en tot teleurstelling van de betreffende tel-

lingleiders succes uit. Te Apeldoorn en Hernen was sprake van sterke afname door een ander gebruik van de ruimten tijdens de winterperiode.

Wat betreft de soorten was de vale vleermuis voor de vijfde achtereenvolgende winter in de ijskelder bij Baak opmerkelijk. Het aantal getelde meervleermuizen kwam voor het eerst boven de 100, dankzij het aantal in Hoog Buurlo in een put die deze winter voor het eerst kon worden geteld. De uit Noord-Holland (Wieringermeer) afkomstige gechipte meervleermuis werd voor de vierde achtereenvolgende winter aangetroffen in een bunker op de Hoge Veluwe. Het aantal franjestaarten nam opnieuw toe. Het verschil werd echter alleen al in Klein Heidekamp bereikt. De (eerste) franjestaart in de vleermuiskelder bij Beltrum was het meest oostelijke exemplaar. Bij de baardvleermuizen herstelde het totaalaantal tot het niveau van winter 2012-2013. De toename betrof vooral het vanouds "baardvleermuisbastion" Nieuwe Hollandse Waterlinie. Van de drie grote NHW-forten in Gelderland vooral op fort Everdingen, maar ook in Vuren (fort en steenfabriek) en Nieuw Sint Andries werden meer baardvleermuizen geteld. In het andere concentratiegebied, een aantal objecten samen in een ruime halve cirkel rond Dieren, werden opnieuw meer dan 100 baardvleermuizen geteld.

Er waren ook deze winter geen meldingen van mogelijke Brandt's vleermuizen, evenmin van Bechsteins vleermuis; ook werd geen enkele laatvlieger of ruige dwergvleermuis gevonden. Het totaalaantal grootoortvleermuizen nam af tot een niveau tussen dat van een strenge en dat van een zachte winter. Meestal is deze soort in kleine aantallen aanwezig, maar wel waren in acht objecten meer dan tien exemplaren aanwezig.

Er werden wat minder gewone dwergvleermuizen aangetroffen en ook ontbrak de soort in een aantal objecten, waaronder steenoven Vuren; op Loevestein en fort Everdingen werden meer dwergvleermuizen gevonden dan in voorgaande winter.

Apeldoorn

Bij de wintertellingen van de put Hoog Buurloo heeft de firma Spekschoor uit Zutphen assistentie verleend met het lichten van de deksel, het afdalen zou gebeuren met een putlift, maar de benodigde spanning was niet aanwezig waardoor dit niet lukte. Maar de installatie hebben we wel kunnen gebruiken om lijnen te bevestigen zodat Thijs Bosch de put toch veilig heeft kunnen inspecteren, het leverde 63 vleermuizen op waaronder 13 meervleermuizen. We hopen in de toekomst deze firma nogmaals uit te nodigen voor de put op het Aardhuis.

Onderhoud, advisering en aanleg

Apeldoorn. 5 september, Kanaal Noord 90, deze flat gaf al jaren veel meldingen van vleermuizen in het trappenhuis, de woningbouwvereniging heeft onder druk van de bewonerscommissie eindelijk actie ondernomen. Ruud Kaal heeft daar de timmerman uitleg gegeven waar de vleermuizen naar binnen kwamen, alle gaten die in de binnenzijde van het trappenhuis zaten zijn nu dichtgemaakt. We hebben nadien geen meldingen meer ontvangen, aan de invliegopening van het verblijf is niets veranderd.

23 september 2016. Het toegangsluik van het vleermuisverblijf op Radio Kootwijk is in het voorjaar van 2016 verwijderd door onbekenden, SBB Radio Kootwijk gevraagd of men dit kon herstellen, maar men kon dit financieel niet aan. Toen heeft Ruud Kaal een luik gemaakt van dikke kunststof platen en eind september zat alles weer dicht.

Arnhem, Koningsweg-Noord & Zeven Provinciën. De hier als compensatiemaatregel noodzakelijke aanleg van een nieuwe vleermuiskelder is in 2016 gerealiseerd, de kelder was ruim op tijd 'vindbaar' voor vleermuizen op zoek naar een overwinteringsplaats.

Arnhem, park Sacré Coeur. In overleg met de gemeente is hier in 2016 herstelwerk aan een kelder uitgevoerd met verbetering van de toegankelijkheid voor vleermuizen.

Arnhem, La Cabine. Met Vitens is overlegd over het weer ARBO-technisch veilig mogelijk maken van telling van vleermuizen in een ongebruikte diepe kelder die al eerder bekend was als winterverblijf.

Arnhem, Grijsoord. Als onderdeel van veel meer natuurgerichte maatregelen bij verbreding van de A-12 tussen Ede en Arnhem, heeft Rijkswaterstaat in een hoge onderdoorgang onder de weg en in inspectieputten van het afwateringssysteem voorzieningen

aangebracht als extra wegkruipplaatsen nadat was gebleken dat hier vleermuizen overwinterden. Een artikel hierover verscheen in het tijdschrift Zoogdier, winter 2016.

't Harde, De Haere. Een voormalige pompkelder wordt door Vitens ingericht als winterkwartier, dat vanaf winter 2017-2018 voor vleermuizen beschikbaar zal zijn en geteld kan worden.

Gaanderen, De Pol. Vitens heeft hier de vochtigheid in een bunker verbeterd door het maken van enkele gaten voor doorlaat van regenwater; ook is de bunker geschoond van rommel en afval.

Montferland. Door kaalkap van de motte, een archeologisch monument, is de hier gelegen kleine kelder thans geheel in open terrein komen te liggen.

Harreveld en Aalten. Vanuit beide plaatsen is door bewonersgroepen advies gevraagd over het bouwen van een winterkwartier, als mogelijk onderdeel van een plan voor gebieds-herinrichting. De contacten zijn gelegd en zullen in 2017 naar verwachting worden voortgezet.

Veluwezoom (Natuurmonumenten). Door het verwijderen van dichte bramengroei is de toegang voor vleermuizen tot een kleine kelder weer vrijgemaakt.

Hernen, kasteel (Gelderse Kastelen en Landschap). Geadviseerd is geen rondleidingen in het winterseizoen meer te houden in het deel van de kelders waarin voorheen de meeste vleermuizen overwinterden, maar waar bij de telling in 2016 nog slechts één dier werd aangetroffen.

Epe: Het slot en de slotplaat van een kelder is opnieuw aangebracht nadat het oude door vandalisten verwijderd was.

6. Kolonietellingen

Een kolonie vleermuizen bestaat uit een groep genetisch aan elkaar verwante dieren waarvan de vrouwtjes 's zomers één of meerdere kraamgroepen vormen. Het aantal kraamgroepen vormt dus een indicatie voor het aantal kolonies. Een kraamgroep, die doorgaans uit enkele tientallen tot wel honderden dieren bestaat is ook gemakkelijker te ontdekken dan verblijfplaatsen van solitaire mannetjes. Uiteraard wil VleGel graag weten hoeveel kolonies er zich van de verschillende soorten vleermuizen in Gelderland bevinden en welke ontwikkeling die te zien geven.

Al enkele jaren kunnen mensen die een groep vleermuizen in hun huis hebben of die een boom kennen waar een groep vleermuizen in verblijft, dat melden op de website www.vleermuis.net (Vleermuis gezien). Iedere provinciale vleermuiswerkgroep heeft toegang tot de meldingen uit de desbetreffende provincie. Vanuit VleGel coördineert Gerrit Kolenbrander deze activiteiten. Na een melding neemt hij contact op met de melder om meer inzicht in de melding te krijgen en vast te stellen of een bezoek ter plaatse nodig is. Vanuit de kennisbehoefte van VleGel is dat doorgaans wenselijk omdat een gemiddelde burger nu eenmaal geen vleermuissoorten kan onderscheiden. In dat geval wordt de melder doorverwezen naar de dichtstbijzijnde VleGel-lid. Een telling ter plaatse biedt tegelijkertijd veel mogelijkheden om voorlichting te geven aan de bewoners (en vaak ook aan nieuwsgierige burens).

De meldingen van 2016

Dit jaar waren er 23 meldingen van vleermuizen. Bij 10 meldingen betrof het een kolonie die zijn door verwezen naar een lid van de vleermuiswerkgroep of een klachtenafhandelaar. Verder (13X) waren het meldingen over vleermuizen die ergens vliegen. De eerste melding kwam op 26 januari en de laatste op 6 augustus.

7. Zolderonderzoek

Sinds 2008 vormen de zoldertellingen in Gelderland een onderdeel van het monitoringproject zoldertellingen van de Zoogdiervereniging. Dit monitoringproject is gestart in Zuid-Nederland met als doelsoorten: Grijsze grootoorvleermuis en Ingekorven vleermuis. Andere soorten gelden als "bijvangst". Omdat deze soorten in Gelderland vooralsnog niet voorkomen, hebben we hier uitsluitend met "bijvangst" te maken. Voor dit project heeft de Zoogdiervereniging telformulieren en een handleiding ontwikkeld. Ten behoeve van de uniformiteit worden deze ook in Gelderland gebruikt. Hoewel in Zuid-Nederland in de maand augustus wordt geteld hebben wij deze werkwijze niet overgenomen. In Gelderland wordt vooralsnog de gehele zomer geteld.

Grootoorvleermuizen op de kerkzolder in Wichmond (Foto: Wilber Thus)

Kerkzolders 2016

Er is door 5 telgroepjes geteld. Dat is slechts een derde deel van vorig jaar (15). Veel mensen hebben aangegeven wel te willen tellen, maar er in 2016 niet aan toe gekomen te zijn. Zij hebben 22 (101) verblijven bezocht en daar 73 (273) vleermuizen aangetroffen. Het gaat vooral om gewone grootoren: 68 (261). Verder zijn er 5 (8) gewone dwergvleermuizen gezien. Er is ook mest van laatvliegers aangetroffen.

Hoewel veel gebouwen niet bezocht zijn, hebben enkele mensen ook nieuwe objecten bezocht in o.a. Baak (veel dieren: 22 gewone grootoren, 5 gewone dwergen en mest van laatvliegers), Nijbroek en Terwolde.

8. Project vleermuiskasten

De doelstellingen van het project zijn:

- Het verzamelen van informatie m.b.t. het gebruik van kunstmatige vleermuisverblijven.
- Het verstrekken van informatie over kunstmatige vleermuisverblijven.
- Het coördineren van activiteiten m.b.t. vleermuiskasten (aanschaf of bouw, ophangen, tellen).
- Het verzamelen van telgegevens van vleermuiskasten in Gelderland.

In 2015 waren de volgende projecten bekend waar grotere aantallen vleermuiskasten zijn geplaatst. In alle gevallen worden de kasten geteld door leden van VleGel. Een kast wordt als gebruikt genoteerd als er vleermuizen of mest in is aangetroffen.

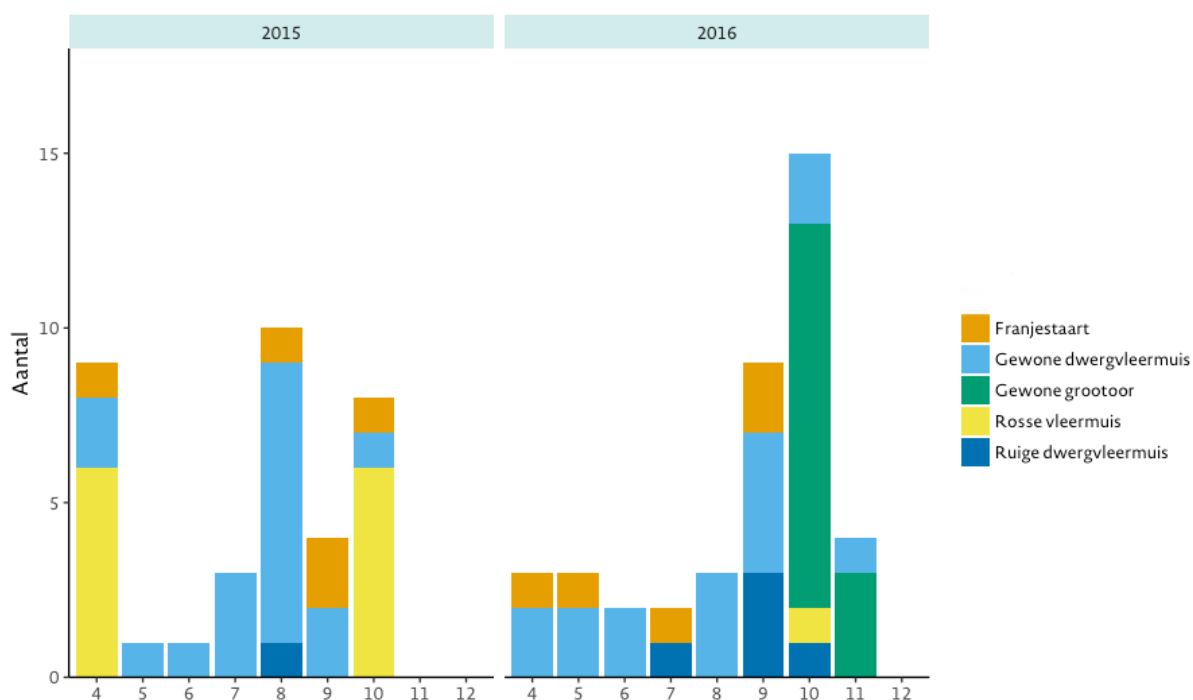
Inhoud van een vleermuiskast te Leuvenum (Foto: Rob Nijman)

Arnhem - Warnsborn

In 2011 plaatsten leden van Vleermuiswerkgroep Gelderland op landgoed Warnsborn (bij Arnhem), eigendom van Geldersch Landschap & Kasteelen, 23 vleermuiskasten. Dit had als doel om meer inzicht te krijgen in het voorkomen van verschillende soorten vleermuizen in Warnsborn. De 23 kasten, van het type Schwegler 2FN zijn op 16 september 2011 opgehangen door Marc van der Valk en Ruud Kaal. Bij de controles werden de kasten geopend, en als dieren aanwezig waren, werd van de dieren soort en geslacht bepaald. De controles werden door een wisselende groep mensen gedaan, bestaande uit Marc van der Valk, Tjeerd Kooij, Gerhard Glas, Ciet Aveskamp-van Deth en Jasja Dekker.

In de periode 2011-2014 zijn de kasten een of twee keer per jaar gecontroleerd. De eerste vleermuis werd al bij de eerste controle (op 5-11-2011), dus al 2 maanden na de plaatsing van de kasten aangetroffen. Aanwezige soorten waren franjestaart, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en gewone grootoorvleermuis. In 2015 en 2016 zijn de kasten maandelijks van april tot november-december gecontroleerd.

De soorten waarvoor dit kastenproject in het bijzonder op was gericht, Bechstein's vleermuis, Vale vleermuis en Bosvleermuis, zijn niet in de kasten aangetroffen. Wel heeft het project een mooi beeld gegeven van de in Warnsborn aanwezige soorten en de dynamiek in gebruik van de kasten door vleermuizen. Daarbij is opvallend dat de Water-vleermuis, wel aangetroffen tijdens eerder onderzoek in het gebied, met detector en mistnet, geen enkele keer in de kasten is aangetroffen. De aantallen en soortsaanstelling varieerde behoorlijk over de meetperiode. Een aanwijzing dat de dieren niet afhankelijk zijn van kasten: kennelijk zijn er voldoende andere verblijven op het landgoed te vinden. Mede daarom is niet te verwachten dat voortzetting van de controles voor dit gebied nog andere of nieuwe gegevens en inzichten zou opleveren. Derhalve is besloten de kasten begin 2017 te verwijderen om deze elders te kunnen inzetten.

Arnhem Park Lingezegen, Waterrijk (start-up)

In 2016 is een doorstart gemaakt met een kastenproject in deelgebied Waterrijk van Park Lingezegen. Dit deelgebied grenst aan de zuidrand van Arnhem maar is gemeente Overbetuwe. Het plan voor dit project dateert van 2014 en komt voort uit overleg tussen Staatsbosbeheer (toekomstig beheerder van dit deelgebied) en de Zoogdiervereniging. Het project was bedacht om de vestiging van vleermuizen te kunnen volgen naarmate het gebied zich ontwikkelt door herinrichting van agrarisch naar waterrijk natuurgebied met naar verwachting een toename van voedselaanbod. Er lag al een aantal voorgezaagde bouwpakketten voor kasten en een rapport met voorgestelde ophanglocaties, maar daar bleef het bij. Binnen regio Arnhem bleek voldoende belangstelling om dit in 2016 als activiteit op te pakken. De kasten zijn in elkaar gezet door scholieren die eerst een lesuur over vleermuizen kregen. Daarna zijn de kasten door leden van Vlegel gebeitst en vervolgens begin juli opgehangen. Het betreft 23 platte en 4 bolle houten kasten verdeeld over zes locaties. Er zijn vier controlerondes gehouden (augustus, september, oktober en begin december) waarbij nog geen vleermuizen zijn aangetroffen.

Ede - Edese Bos

Voor deze locatie zijn nog geen nieuwe personen actief. Een van de leden geeft aan hiervoor wel belangstelling te hebben. De aanwezige kasten moeten door het Gelders Landschap eerst van nummers worden voorzien voordat een telling kan starten.

Epe / Emst

Vanaf 2010 worden 18 Schwegler 2FN houtbetonkasten gecontroleerd op drie begraafplaatsen in Epe en Emst. Eind 2015 zijn de zes kasten van de begraafplaats in Emst opgehaald en in de Eper Gemeentebossen opgehangen. Daarnaast zijn een achttal kasten van een mitigatieproject gebruikt. Deze kasten hebben drie jaar vruchteloos in het centrum van Epe gehangen.

	2016	2015	2014
Aantal controlerondes Begraafplaasten Epe	7	6	7
Aantal kasten gebruikt	7	5	12
Hoogste aantal dieren in 1 ronde	8	10	7
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:			

Gewone grootoorvleermuis	5	3	5
Gewone dwergvleermuis	4	6	3
Rosse vleermuis	-	-	-
Franjestaart	1	1	1
Ruige dwergvleermuis	-	-	-
Laatvlieger	-	-	1

	2016
Aantal controlerondes Eper Gemeentebossen	7
Aantal kasten gebruikt	5
Hoogste aantal dieren in 1 ronde	11
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:	
Gewone grootoorvleermuis	4
Gewone dwergvleermuis	9

In de zomer van 2013 zijn in de IJsselvallei 24 door de Vleermuiswerkgroep Gelderland gekochte kasten opgehangen. Daar zijn na drie jaar nog geen vleermuizen aangetroffen. De meeste kasten vertonen ondertussen wel gebreken. In 2016 zijn deze kasten niet gecontroleerd.

Nieuw Milligen

In 2010 zijn hier 47 kasten opgehangen van verschillende types. In de omgeving is een aantal jaren een Bechstein's vleermuis aangetroffen in een winterverblijf en met het project wordt gehoopt ook in de zomer Bechstein's vleermuizen aan te treffen. Tot op heden is dat echter nog niet het geval. In 2011 zijn 12 kasten verplaatst en 16 extra kasten opgehangen. Tevens is van een flink aantal kasten de invliegopening verkleind, met name om vogels te weren. In 2013 hangen er totaal 51 mogelijk bruikbare kasten.

	2016	2015	2013	2012	2011
Aantal telronden		5	2	4	6
Aantal kasten gebruikt	5	11	6	28	23
Hoogste aantal dieren in 1 ronde		12	15	47	19
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:					
(Gewone) grootoorvleermuis	1	2	-	17	12
Gewone dwergvleermuis	4	11	13	29	15
Ruige dwergvleermuis		-	-	-	-
Franjestaart		-	1	1	1
Laatvlieger		-	1	-	-
Bosvleermuis		1			

Zevenaar

Eén van onze leden heeft in 2007 een vleermuiskast die over was aan zijn woning opgehangen. Aanvankelijk werd de kast bevolkt door ca. 7 gewone dwergvleermuizen, maar dit aantal breidde zich gestaag uit, in 2016 nam het aantal weer iets af:

2010: 34
 2011: 47
 2012: 60
 2013: 45
 2014: 37
 2015: 96
 2016: 80

De kast wordt 1x per jaar, eind mei begin juni, gecontroleerd. In 2016 zijn er voor het eerst dode jongen gevonden die onder in de kast hingen of op de grond lagen. Dit is vermoedelijk veroorzaakt door het slechte weer.

Hoenderloo

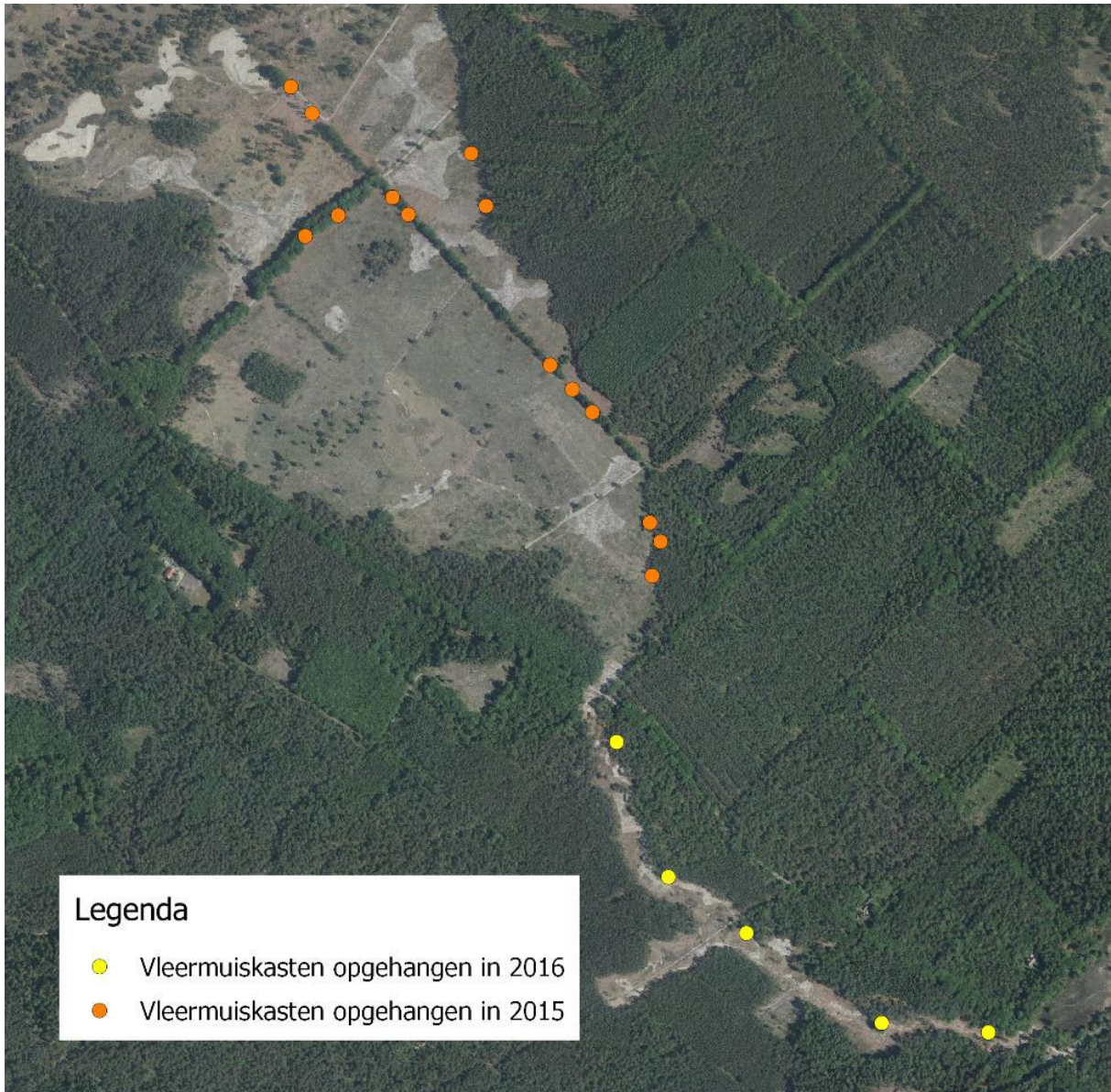
Op het terrein van voormalig camping de Oase zijn in maart 2014 nog 12 vleermuiskasten (Schwegler 1FS, houtbeton met verkleinde invliegopening) opgehangen. In oktober 2014 waren deze kasten al in gebruik door gewone dwergvleermuizen. In 2015 werd de eerste bosvleermuis in deze kasten aangetroffen.

	2016	2015	2014
Aantal controlerondes		5	4
Aantal kasten gebruikt	6	10	11
Hoogste aantal dieren in 1 ronde	24	60	29
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:	24		
Gewone dwergvleermuis	44	52	29
Bosvleermuis	1	8	

Leuvenum

Het bosgebied 'Zwarteberg' (100 ha) in de Leuvenumse bossen van Natuurmonumenten te Ermelo zijn in de periode 2013 – 2014 heel veel bomen gekapt. Dit is in het kader van LIFE project Wuthering Heaths op het Hulshorsterzand. Hierdoor is er een corridor ontstaan tussen de 'Stakenberg' en het 'Hulshorsterzand'. Als mitigerende maatregel zijn er 20 vleermuiskasten opgehangen. De eerste 15 kasten zijn eind september 2014 opgehangen. In het voorjaar van 2016 zijn de overige 5 kasten opgehangen. (zie stippen op de foto)De kasten van het type 'Fledermausflachkasten 1FF' van Holzbeton Schwegler.

	2016	2015
Aantal controlerondes	5	5
Aantal kasten gebruikt	17	11
Hoogste aantal dieren in 1 ronde	43	22
Hoogste aantal dieren per soort, in 1 ronde:		
Gewone dwergvleermuis	27	14
Ruige dwergvleermuis	16	1
Watervleermuis	0	6
Rosse vleermuis	0	1

9. Afhandeling vleermuismeldingen

In Gelderland worden meldingen van vleermuizen die zijn gevonden of overlast veroorzaken, afgehandeld door een groep van 129 personen, waarvan de meesten speciaal hiervoor zijn opgeleid. Het betreft een gezamenlijk project van Stichting Landschapsbeheer Gelderland en VleGel. Het project wordt gefinancierd uit bijdragen van gemeenten. Eind 2013 participeerden 32 van de 56 Gelderse gemeenten. Daarentegen zijn er nog 7 gemeenten die wel een eigen meldpunt hebben, maar niet financieel aan het project bijdragen, waaronder een grote gemeente als Apeldoorn.

Meldingen van 2016

Het totale aantal afgehandelde en gerapporteerde meldingen in 2016 was 131 in Gelderland. In de Achterhoek-Liemers is het aantal meldingen gestegen, in de andere regio's is het aantal meldingen iets gedaald. In het Rivierengebied, Veluwe en Gelderse Vallei is het aantal meldingen sterk gedaald ten opzichte van 2014. De meeste meldingen komen nog steeds uit de gemeente Apeldoorn, gevolgd door Arnhem. Arnhem is verdeeld in een deel ten noorden van de Rijn (Veluwe) en ten zuiden (rivierengebied).

Regio	Totaal	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Achterhoek-Liemers	319	29	21	22	29	30	30	31	30	42	22	32	24
Rivierengebied	197	13	8	13	20	31	17	19	27	34	15	9	21
Veluwe-Gelderse vallei	754	6	40	64	52	80	73	112	115	105	106	77	77
buiten Gld	52		2	4	4	5	1	8	13	8	7	12	9
Totaal	1322	48	71	103	105	146	121	170	185	189	150	130	131

Het aantal is daarmee net als in 2015 iets lager dan de jaren daarvoor. Dat kan deels te maken hebben met de relatief warme winter. Een deel zou ook met de nieuwe kolonietellingen te maken kunnen hebben. Groepen groter dan 25 dieren worden sinds 2016 onder kolonietellingen geregistreerd.

Kolonietellingen

Een aantal vrijwilligers gaf aan dat ze weinig tot geen meldingen kregen maar toch graag iets met vleermuizen willen doen. De laatste jaren is, met dit in het achterhoofd, bedacht hoe de vrijwilligers in het Netwerk ook op andere manieren ingezet kunnen worden. Tijdens de laatste bezemklas in de Achterhoek (2015) hebben we op 1 van de lesavonden uitvliegende vleermuizen vanuit een kerk bekeken. De mensen werden hier erg enthousiast van. Daar is het idee ontstaan om de vrijwilligers in te zetten bij het tellen van kolonies.

In 2016 heeft dit een voorzichtige start gemaakt. Tijdens de jaaravonden in 2016 stonden kolonietellingen op het programma. Na een presentatie hebben we in de Achterhoek en in Epe een kolonietelling samen in de praktijk gebracht. Dit werd door de deelnemers erg leuk gevonden. Het resultaat is dat er in 2016 in totaal maar liefst 25 kolonietellingen zijn uitgevoerd! In 2016 zijn kolonietellingen uitgevoerd in 9 gemeenten. Vooral in Apeldoorn, Rheden en Montferland zaten enthousiaste tellers! We hopen dat in de komende jaren uit te kunnen breiden.

Naam gemeente	Aantal tellingen
Ermelo	1
Harderwijk	1
Neerijnen	1
Wageningen	1
West Maas en Waal	1
Epe	2
Apeldoorn	5
Montferland	5
Rheden	8
Totaal	25